

K E S K
KONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Keskkonnaõiguse Keskus 2024: tähtsamad saavutused

Koostaja: Tarmo Treimann
Tänuõnad: Merilin Kaalma
Keeletoimetus: Merilin Kaalma
Kujundus, küljendus, infograafika: Piret Miina Roberg / Mudu
Fotod: Piret Miina Roberg, Maia-Liisa Anton

Keskkonnaõiguse Keskus, 2025

Keskkonnaõiguse Keskus (KÕK) on sõltumatu avalikes huvides tegutsev ekspertorganisatsioon. KÕKi juristid on juba üle 20 aasta aidanud inimestel, vabaühendustel, kohalikel omavalitsustel ja kogukondadel keskkonda kaitsta. Organisatsiooni töö keskmes on keskkonnavalased avalikud huvid ning õiglane ja läbipaistev otsustamine, et keskkonnaõigus päriselt toimik ja tagaks sellise looduskeskkonna ning loodusliku mitmekesisuse, mis on kooskõlas inimeste tervise- ja heaoluvajadustega.

“Keskkonnaõiguse Keskus 2024: tähtsamad saavutused” võtab kokku tegevused ja tulemused, mille KÕK on hinnanud kõige mõjusamateks 2024. aastal. Mõjusaks loeme näiteks tegevust, mis on juba toonud või suure tõenäosusega toob tulevikus kaasa muutuse keskkonnaõiguse praktikas.

Suur tänu kõigile klientidele, koostööpartneritele ja toetajatele, kes on aidanud meil nendeni jõuda!

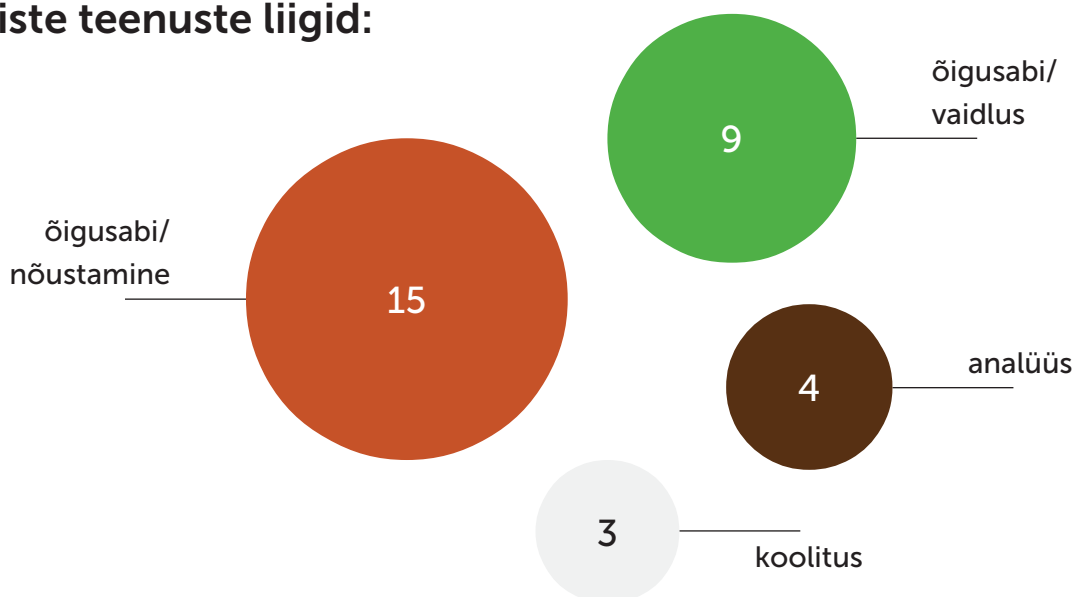

Nõustasime ja esindasime kliente 31 tasulise teenuse töös

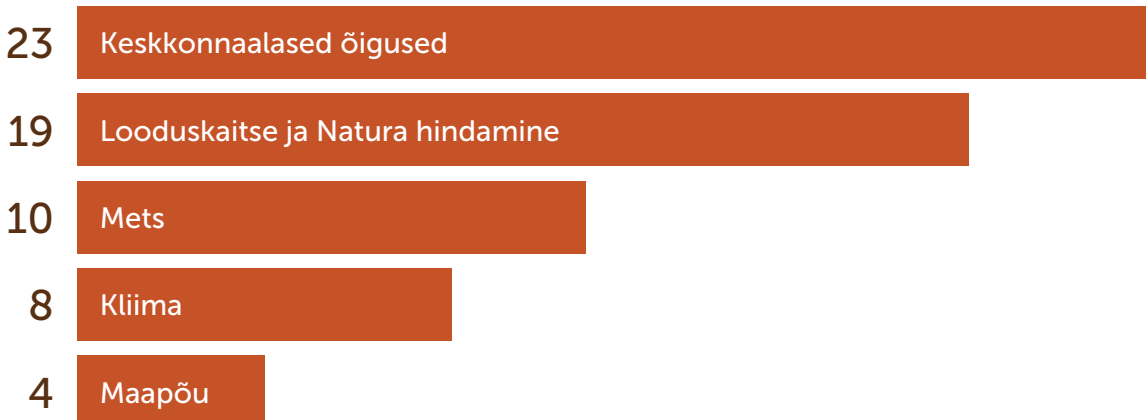
2024. aastal olid KÕKi tegevuste fookuses teemadena maapõu, kliima, mets, looduskaitse ja Natura hindamine ning keskkonnavalad öigused.

Teenustena pakub KÕK koolitust, õigusabi (õigusnõustamine ja -vaidlused) ning õiguslike analüüside ja juhiste koostamist. 2024. aastal moodustas neist suurima osa õigusnõustamine. Enim õigusabi pakkus ning -analüüse koostas KÕK looduskaitse ja Natura hindamise ning keskkonnavalaste õiguste valdkonnas.

Tasuliste teenuste liigid:

Tasulise teenuse jagunemine fookusteemade kaupa

Mõjusamad juhtumid ja arengud

Uus kohtuvaidlus KeA vastu Enefit-280 õlitehase keskkonnakompleksloa tühistamiseks

KÕKi juristid esindasid kodanikuliikumist Fridays For Future Eesti (MTÜ Loodusvõlu) Enefit-280 õlitehasele antud keskkonnakompleksloa vaidlustamisel halduskohtus. Ehkki Riigikohus tühistas 2023. aastal õlitehasele antud ehitusloa, sai õlitehas uue ehitusloa ning Keskkonnaamet otsustas väljastada ka keskkonnakompleksloa. Seekordses kohtuvaidluses on fookuses ka seos inimõiguste ja kliimaalaste õiguste vahel: kohtuasjas on kaks kaebajat, sh alaealine eraisik, kes väidab, et õlitehasele kompleksloa andmine rikub lapse õigusi puhtale keskkonnale. Alaealist kaebajat esindab vaidluses eraldi advokaat, kellega KÕK teeb koostööd. Samuti on kohtuasi olulise tähendusega kliimaseaduse väljatöötamise, tööstusheite seaduse muutmise ja kliimaalaste arutelude raamistamise vaatest.

Seminar „Kliimaalane kaebeõigus – kes peab saama kliimaotsuseid vaidlustada?”

Korraldajad 15. mail 2024. aastal Tallinnas Arhitektuurikeskuses rahvusvahelise seminari kliimaõigusest, millel osales 44 inimest. Seminar aitas tõsta Eesti õiguseksperthe teadlikkust kliimaotsuste vaidlustamise valdkonnas, edendas valdkondlikku innovatsiooni ning pälvis ka omajagu meedia tähelepanu, näiteks ilmus seminarist lõik TV3 uudistes.

Tegevusi toetas Euroopa komisjon projekti „Discussions and Actions on Climate and Environment” raames.

Kliimakindla majanduse seaduse väljatöötamise protsessis osalemine

Vabariigi valitsus otsustas 2024. aastal hakata välja töötama kliimaseadust. Aasta jooksul sai sellest küll kliimakindla majanduse seadus, kuid vaatamata sellele on tegemist Eesti jaoks tähendusriikka protsessiga. Keskkonnaõiguse Keskus panustas seaduse valmimise protsessi oluliselt, kliimaseaduse eelnõus said kajastatud üldised põhimõtted, mis toetusid suuresti ELFi tellimusel 2023. aastal valminud KÕKi kliimaseaduse vajalikkuse analüüsile. Kliimaseaduse väljatöötamise protsessis juhtisime eraldi tähelepanu Pariisi kliimalepingust tulenevatele kohustustele, sh kohustusele teha pingutusi selle nimel, et kliimasoojenemine jääks 1,5 kraadi piiresse. Sama seisukohta jagas ka näiteks Välisministeerium. Tegevusi toetas European Climate Foundation.

Analüüs keskkonnaseadustiku üldosa ja kliimaseaduse eelnõu seostest

Kliimaministeeriumi tellitud [analüüsi](#) järeldused näitavad, et keskkonnaseadustiku üldosa seaduses (KeÜS) sätestatud põhimõtted, õigused ja kohustused seavad olulised raamid ka kavandatavale kliimaseadusele. Analüüsi põhijäreldusena võib välja tuua, et kliimaseaduse koostamisel ja rakendamisel tuleb kinni pidada keskkonnaseadustiku üldosa normidest, kuna KeÜS üldsätted kehtivad kõigis olukordades, mis võivad puudutada keskkonnaõiguse eesmärgi. Analüüsi järeldustega on kliimakindla majanduse seaduse eelnõudes 2024. aastal arvestatud.

Metsakohtupraktika analüüs ja ümarlaud

Oluliseks verstapostiks oli Päästame Eesti Metsad MTÜ tellitud [metsaraiete lubade andmist puudutava kohtupraktika analüüs aastate 2020–2023 kohta](#), mis valmis mais 2024 ja mida täiendasime aasta teisel poolel [jätkuülevaatega](#) 2024. aasta praktika kohta. Analüüs andis sisendi metsakohtupraktika teemalise ümarlaua korraldamiseks, mis toimus PEMi rahastusel 29. novembril. Ümarlaval arutleti koos advokaatide ja riigiasutuste esindajatega, kuidas saavutada kohtute tõlgenduste rakendamine halduspraktikas. Ümarlaua tulemusena oleme saavutanud, et Keskkonnaamet mõonab metsateatiste menetlemise praktika õigusvastasust. Paraku ei ole KeA sellest hoolimata olnud seni valmis oma praktikat muutma. Ümarlaua memo on leitav [siit](#).

Strateegiliselt olulised kohtuasjad raieid puudutavates küsimustes

Ringkonnakohtu lahenditeni jõudsid mitmed raieid puudutavad kohtuasjad ([3-21-2624](#), [3-22-162](#), [3-21-2778](#)), milles KÕK esindas keskkonnaühendusi Päästame Eesti Metsad MTÜ ja MTÜ Roheline Läänemaa. Ringkonnakohus andis õiguse keskkonnaühendustele ning kinnitas Riigikohtu seisukohti rohevõrgustiku alal raie mõjude hindamist ja RMK kohtukulusid ning õiguslikku staatust puudutavates küsimustes.

Eesti Ornitoloogiaühingu esindamine hanejahi vaidlustamist puudutavas kohtuasjas

Eesti Ornitoloogiaühing vaidlustas Keskkonnaameti 15.03.2024 korralduse, millega lubati hanede heidutusjahti nende kevadrände perioodil. Tallinna Halduskohus tühistas 2024. aasta 24. mail selle korralduse, kuid Keskkonnaamet kaebas otsuse edasi ning kohtumenetlus jätkub. Strateegiliselt on selles vaidluses kõige olulisem küsimus, kuidas peab toimuma EL linnudirektiivi tõlgendamine ja rakendamine olukordades, kus kasutatakse kahjude vältimise eesmärgil letaalse häirimise erandit.

Sõrve looduskaitseala puudutav kohtuvaidlus

Metsandusettevõtte esitas kaebuse Vabariigi Valitsuse määruse tühistamiseks osas, millega hõlmati kaebajale kuuluvad kinnistud Sõrve looduskaitsealasse. Kolmanda isikuna kaasati menetlusse Harku vald, keda KÕK nõustas ja esindas. Strateegilistest küsimustest oli fookuses avalikes huvides seatavate omandiõiguse piirangute ja nende ulatuse küsimus. Halduskohus jättis kaebuse rahuldamata. Kohtu lähene-mine oli innovatiivne, kuna kohus tugines oma põhjendustes olulises ulatuses planeedi maa talumispiire puudutavatele teaduslikele materjalidele. Kohtuotsus ei jõustunud, kuna kaebaja esitas apellatsiooni.

Seaduseelnõu Natura hindamise korralduse muutmiseks

Kliimaministeerium jätkas eelnõu koostamist, et võimaldada teatud juhtudel hinnata arendustegevuste (sh metsaraie, kuivendus jm) mõju Natura aladele eraldi, täismahus keskkonnamõju hindamist läbi viimata. KÕK esitas koostöös EKO liikmetega eelnõule [põhjaliku tagasiside](#) ning selgitas, et kavandatud kujul ei oleks eelnõu õiguspärane. Kliimaminis-teerium võttis eelnõu ülevaatamiseks lisaaja ning 2024. aasta jooksul eelnõu Riigikogu menetlusse ei jõudnud.

Kadrina valla esindamine kaevandusloale nõusoleku andmise asjas 3-22-2460

Kadrina Vallavalitsus ei olnud nõus Tariston AS-ile kaevandamisloa andmisega. Sisuliselt leidis vald, et negatiivsed keskkonnamõjud võivad olla nii suured, et kaevandamine oleks vastuolus kohalike huvidega. KOV taotles ka keskkonnamõju hindamise algatamist, ent Keskkonnaamet otsustas jätta KMH algatama-ta. Kuna KOV nõusolek on kaevandamisloa andmiseks vajalik, pidi Keskkonnaamet jätma kaevandamis-loa andmata. Ringkonnakohus kinnitas oma [otsuses](#), et kohalik omavalitsus võib kaevandamisloa suhtes oma nõusoleku andmise otsustamisel muu hulgas tugineda keskkonnaga seotud mõjudele ja kohalikele huvidele. Kohus kinnitas ka, et õiguspärane oli Kadrina valla käitumine, kes seaduses ette nähtud 2 kuulise tähtaja jooksul andis arvamuse sõnastuses, et vajalik on keskkonnamõju hindamise algatamine, ning pä-rast KMH algatamata jätmist, tegi teistkordse otsuse, väljendamiseks keeldumist kaevandusloa väljastamise kooskõlastamisest.

Aarhusi konventsiooni rakendamise ülevaade

Kliimaministeerium kogus infot Aarhusi konventsiooni rakendamise raporti koostamiseks, mida riikidel tuleb igal nelja aasta tagant kon-ventsiooni sekretariaadile esitada. Augustis andsime koos Eesti Kesk-konnaühenduste Kojaga põhjaliku [ülevaate](#) Aarhusi konventsiooni ra-kendamisest seoses ligipääsuga keskkonnainfole, keskkonnaotsustesse kaasamisega ja juurdepääsuga õigusemõistmisele.

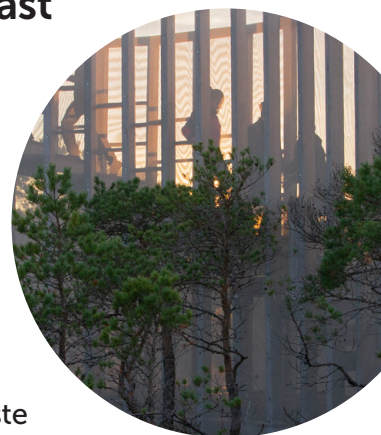
4 uudiskirja numbrit

KÕK annab alates 2012 aastast välja [Eesti ainust keskkonnaõiguse uudiskirja](#). Uudiskiri on lugejate seas väga hinnatud infoallikas läbi mille keskkonda puudutavad õiguslikud otsused, uudised, sündmused, võidud või kaotused jõuavad erinevate huvilisteni. 2024. aastal ilmus uudiskiri neljal korral ning uudiskirjal oli aasta lõpuks tellijaid ligi 600, lisaks otse veebist lugejad. Enim on tellijate hulgas ametnikke, kuid leidub ka näiteks ettevõtjaid, advokaate ja erinevaid keskkonnahuvilisi.

Kolm lugejaid enim köitnud uudist 2024. aasta uudiskirjast

I

Kõige populaarsem uudis 2024. aastal välja antud uudiskirjade seas oli 119 klikiga artikkel, kus kajastasime 9. aprillil Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) poolt teatavaks tehtud otsuseid kolmes kliimakohtuasjas: [KlimaSeniorinnen vs. Šveits](#); [Duarte Agostinho jt vs. Portugal ja 32 teist riiki](#) ning [Damien Carême vs. Prantsusmaa](#). Esimese kliimakohtuasja puhul otsustas kohus, et Šveitsi ebapiisav tegevus kliimamuutuste pidurdamisel rikub inimõigusi, kuid teised kaks kaebust lükas protseduurilistel põhjustel tagasi. Tegemist on Euroopa Inimõiguste Kohtu esimeste omataoliste otsustega kliimaküsimustes, kus kohus võttis pretsedendiväärtusega seisukohti nii kaebeõiguse kui ka riikide kliimaalaste kohustuste osas. Täispikka uudiskirja artiklit saab lugeda [siit](#).

II

Populaarseks osutus ka novembris välja saadetud kliimaseaduse eri uudiskiri, milles kajastasime taas analüüsi Eesti kliimaseaduse perspektiivikusest, mille tellis 2023. aasta algul Keskkonnaõiguse Keskuselt (KÕK) Eestimaa Looduse Fond (ELF), et saada vastus küsimusele, kas ja millisel kujul oleks Eesti kliimapoliitika reguleerimisel kasu kliimaseadusest. Täismahus analüüs on leitav [siit](#).

III

Uudiskirja lugejatele pakkus huvi ka uudiskirjas jagatud Delfi artikkel, kus KÕKi õigusekspert Kärt Vaarmari toob välja, et Kui kliimakindla majanduse seaduse eelnõus seatud eesmärgidega ei püüelda kõige rohkem 1,5 kraadi globaalse soojenemise piiresse jäämise poole, siis on need eesmärgid kindlasti ebapiisavad. Artikkel on leitav [siit](#).

40 meediakajastust

2024. aastal oli KÕKi kohta kokku 40 meediakajastust, mille hulgas oli neid, kus KÕKi oli mainitud, kus olime kõneisikuks või mis haakusid meie tegevusvaldkonnaga ning strateegiliste suundadega. Meie jaoks tähtsamad kajastused oli näiteks:

RMK-le tähendab kaasamine pahatihti pelgalt kohalike tagantjärele teavitamist raiest. Postimees, 23.05.2024

Riigimetsa Majandamise Keskusel (RMK) on metsaseadusest ja FSC standardist tulenev kaasamiskohustus, kuid paraku on kehtivad õigusnormid nii üldised ja ebamäärased, et need on andnud RMK-le näilise õigustuse viia kaasamist läbi omaenda suva kohaselt. KÕKi poolne kõneisik ja arvamusartikli autor **Kärt Vaarmari, õigusekspert**. Loe lisaks [siit](#).

Riik ei õpi kaotatud kohtuvaidlustest ja kulutab ikka mõttetult raha. Postimees, 30.05.2024

Keskkonnaõiguse Keskuse praktikast on tuua mitmeid näiteid olukordadest, kus riigiasutused – näiteks RMK või keskkonnaamet, aga ka põllumajandus- ja toiduamet – jätkavad kohtuvaidlustele raha kulutamist. Ning isegi pärast seda, kui kohtud on leidnud, et nende käitumine on üldisemalt olnud ebaseaduslik ning et tegelikult on neil vaja oma praktikat muuta. KÕKi poolne kõneisik ja autor **Kärt Vaarmari, õigusekspert**. Loe lisaks [siit](#).

Õigusekspert: Kliimaseaduse eesmärk on õiguslikult küsitav. Delfi, 10.09.2024

Ametlikult on kliimaministeerium öelnud, et kliimakindla majanduse seaduse eelnõu peaks ühekorraga tagama nii hoitud elukeskkonna kui ka puhta ja konkurentsivõimelise majanduse. Ent eelnõu lugedes on selge, et mõlema eesmärgi saavutamine on soovmõtlemine ja nõuaks maagilisi võimeid. Õiguslikust vaatenurgast on ilmne, et eelnõuga ei plaanita täita neid globaalse kliima soojenemise piiramise eesmärgi, mille Eesti on endale võtnud 2015. aastal sõlmitud Pariisi kokkuleppes. Seetõttu on juba eelnõu lähtekoht nii õiguslikult kui ka sisuliselt ülimalt küsitav. KÕKi kõneisik ja artikli autor **Kärt Vaarmari, õigusekspert**. Loe lisaks [siit](#).

„Nagu oleks otsus fosforiiti kaevandama hakata juba tehtud.” Delfi, 07.10.2024

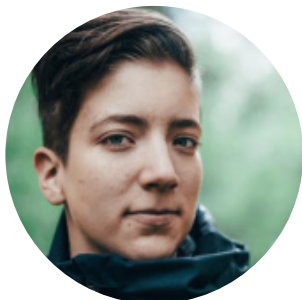
Keskkonnaühendused tahavad riigilt kaasavat arutelu. Kliimaministeerium on asunud looma seadusandlikku pinnast fosforiidi ja teiste uute maavarade kaevandamiseks. Keskkonnaühendused tunnetavad, et käimalükatud ettevalmistuste juures võivad muud aspektid majandushuvide varju jääda. SA Keskkonnaõiguse Keskuse tegevjuht Tarmo Treimann märkis, et teema on tundlik nii kaevandamise võimalike ulatuslike keskkonnamõjude tõttu kui ka puht ajaloolistel põhjustel – sai ju hüüdlausest „Ei fosforiidile!” alguse protsess, mis viis meie iseseisvuse taastamiseni. Kui diskussioonis ja otsuste tegemisel avalikkust algusest peale sisuliselt ei kaasata, on Treimanni hinnangul suur risk, et jõuame taas ühe ühiskonda sügavalt lõhestava konfliktini. KÕKi kõneisik Tarmo Treimann, tegevjuht. Loe lisaks [siit](#).

Uue õlitehase kohtuasjas ei arvestata Eesti Energia erikontrollist ilmnenu õlitehaste keskkonnarikkumisi. Delfi, 02.12.2024

Tallinna halduskohus arutas täna keskkonnaaktivistide kaebust Enefit Poweri uue õlitehase kompleksloa tühistamiseks. Kompleksloa väljastamisega võimaldas keskkonnaamet Auveres paikneva uue õlitehase käitamise järgmiseks kümneks aastaks ehk 2034. aasta lõpuni. Sel suvel pöördusid Fridays for Future Eesti (FFF) ja aktivist Elo-Lee Maran keskkonnaameti vastu kohtusse, et tühistada õlitehasele antud kompleksluba. Kaebajate eesmärk on loa tühistamisega kaitsta laste ja noorte õiguseid kliimamuutuste süvenemisel ning hoida ära 1,6 miljonit tonni süsinikuheidet aastas. KÕKi poolsed kõneisikud õiguseksperdid Triin Jäädmaa ja Kärt Vaarmari. Loe lisaks [siit](#).

KÕKi inimesed 2024

Kertu Birgit Anton
nooremjurist

Kärt Vaarmari
õigusekspert

Marilyn Palts
õigusekspert

Merilin Kaalma
kommunikatsioonijuht

Tarmo Treimann
*tegevjuht ja
juhatuse liige*

Triin Jäädmaa
õigusekspert

Nõukogu:

Airi Andresson
Kadri Tillemann
Maris Jõgeva
Silvia Lotman